

GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACTIUNEA ȘI ADMINISTRATIUNEA:
BRASOVU, piața mare Nr. 22.

„GAZETA“ IESE ÎN FIECARE ZI.

Pe unu an 12 flor., pe șese luni 6 flor., pe trei luni 3 flor.

România și străinătate:

Pe an 36 fr., pe șese luni 18 fr., pe trei luni 9 franci.

ANULU XLVII.

SĂ PRENUMERĂ:

la poște, la librării și pe la dd. corespondenți.

ANUNCIURILE:

O seriă garmondă 6 cr. și timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicare

Scrisori nefrancate nu se primesc. — Manuscripte nu se retrămit.

NR. 166.

Mercuri 12 (24) Septembrie

1884.

Brașov în 11 (23) Septembrie.

Pe la mijlocul săptămânii trecute diarele din Peșta și din Viena au adus scirea, că baronul Sennyey va părăsi singurătatea în care s'a fost retras și va intra în viața publică.

În acest fapt n'ar fi aflat nimenea ceva surprinzător. Un om de stat de renume lui Sennyey nu putea să mai stea multă vreme ca privitor la o parte, fără ca se renunțe pentru totdeauna de a mai juca un rol în viața statului. Ceea ce a produs însă orecare senzațiune este adausul la scirea de mai sus. Baronul Sennyey, se asigură, va păși pe arena politică, dându mâna cu d-lu Tisza spre inaugurarea noii perioade anunțate la Oradea mare, a perioadei măsurilor excepționale.

Totdeauna în cursul celor patru-spre-șapte ani din urmă baronul Sennyey a fost considerat ca un candidat al unei viitoare combinații ministeriale. Cam din trei în trei ani, la începutul perioadelor legislative, era vorba și de Sennyey, der totdeauna se dicea: încă nu i-a venit timpul!

De câte ori se vorbea de o schimbare a sistemului de guvernare se pomenea și numele baronului Sennyey care, se dicea, ar sta în legătură cu federaliștii și reacționarii din Austria. Ba pe la 1880, când baronul ungar a debutat cu discursuri înaintea alegătorilor și în dietă, unde și-a dezvoltat programa sa, unii credeau, că densusul va fi chemat de a împlini pentru Ungaria o misiune analogă celei ce o are comitele Taaffe pentru partea de dincolo a monarchiei.

Tote au fost însă numai vorbe goale, căci timpul lui Sennyey încă nu sosise...

Acum deodată se anunță, că demnitatea de Judex Curiae va fi dată lui Sennyey și că el va fi și viitorul președinte al camerei magnaților și tote acestea sub guvernul lui Tisza.

Cum se ne explicăm această aparițiune?

În discursul rostit în camera maghiară în Noemvre 1880 Sennyey duse către reprezentanții politice d-lui Tisza:

„Schimbați-vă politica, desfășurați stindardul unei politici de regenerare, puneți-ve în fruntea năsușimilor ce au de scop mulțumirea adevăraților trebuințe ale națiunii, probați un semn față de factorii morali fără de care orice guvern trebuie să degenereze, faceți finit corupțiunii, înfrânați nepotismul, întrebuițați puterea guvernului pentru scopuri mari și vă vom sprijini gratis (ingyen), adică fără pretensiuni personale și fără rezervă.“

Ei bine, ce s'a petrecut din torma anului 1880 încocă ca d-lu Sennyey se iasă din rezerva ce i-a avisat-o convicțiunea sa și se între în tovărășia cu d-lu Tisza?

Nu vedem nici o schimbare a politicii tiziste, despre care se se potă dice că ar avea de scop mulțumirea adevăraților trebuințe ale „națiunii.“ Corupțiunea pretutindeni și în tate este la culme — și d-lu Sennyey a putut se se convingă despre acesta din nou cu ocazimea alegerilor trecute — nepotismul n'a fost niciodată mai în florie ca acuma, puterea guvernului niciodată nu s'a folosit pentru lucruri mai de nimic ca acuma: spre a mul-

tumi unele pasiuni mici și fanatismul de rasă — și până acum încă n'am vădit pe nimenea dintre aderenții guvernului jertfindu-și interesul personal pe altarul patriei, lucrarea „gratis“ a rămas un ideal al d-lui Sennyey.

Cum der se fi sosit timpul lui Sennyey, când nimic nu s'a împlinit din ceea ce pretinde el?

Se asigură însă că de aici în colo va începe acea „eră a măsurilor conservative pentru binele comun“, pe care a anunțat-o d-lu Tisza în vorbirea lui dela Oradea. Acest din urmă se fi câștigat pe Sennyey pentru conlucrarea la această operă. Sennyey se fiă conducătorul aristocrației ungurești și în calitatea acesta se lucre paralel cu d-lu Tisza...

Cine pote crede însă că va fi posibil a se inaugura o eră de „regenerare“ totu cu omenii corupțiunii și ai nepotismului? Baronul Sennyey este un om de stat cu multă mai înțelept decât se potă nutri asemenea speranțe deșerte.

De aceea decă va și primi demnitatea de Judex Curiae și președinta camerei magnaților credem, că Sennyey face acesta numai spre a-și prepara teremul ca se potă ajunge el însuși în fruntea guvernului.

Sennyey cunoșce foarte bine starea desperată a finanelor statului și scie că pentru a salva situațiunea lui multe trebuie să se schimbe și multă trebuie să se lucreze „gratis“.... Pentru ca se se potă acesta îi trebuiesc omeni și înainte de tote: alți omeni!

SCRIRI TELEGRAFICE.

(Serv. part. alu „Gaz. Trans.“)

Pesta, 23 Septemvre. — La 24 Septemvre se ține conferința comună a ministrilor. Ei au sosit aci ministrul de esterne Kalnoky, ministrul de război Bylandt-Rheidt. Ați sosesec ministrul comun de finanțe Kallay, ministrul austriac Taaffe și Dunajewski.

Colonia, 23 Septemvre. — Impăratul a trecut eră călare în revistă corpul 8 de armată în Eus-Kirchen, defilă apoi înaintea împărătesii între strigătele entusiaste ale mulțimei privitorilor cu grenadirii de gardă, regimentul grenadirilor de gardă alu reginei și husarii regelui.

Berlin, 23 Septemvre. — Bismarck a plecat la Friedrichsruhe.

Roma, 23 Septemvre. — În provinciile infectate au fost eră 442 bolnavi și 233 morți de coleră.

CRONICA DILEI.

Foițele, care propagă maghiarisarea în comitatul Sătmăru: »Szatmár és Vidéke« și »Szamos« sunt foarte indignate asupra atitudinii foiei noastre, în afacerea cu învățatorii, care au cerut premii dela societatea de maghiarisare »Szechényi.« Din limbajul acestor foițe se vede că societatea de maghiarisare de acolo se încrede foarte mult în puterile ei și se portă ca și când ar fi o espositură a guvernului din Peșta. Cu o îngâmfare fără sémănu ne întrebă »Szatmár és Vidéke« că „de ce nu recunoșcem odată, că ceea ce fac ei în interesul maghiarisării, facu fiindcă sunt îndreptățiți?“ Der, pe când își apără acest drept numitul diaru uită, că și noi suntem îndreptățiți și datorii chiar față cu națiunea noastră de a lupta în potruva uneltirilor de maghiarisare. Acei bravi Români din Sătmăru, despre cari scrie »Szamos,« că »se adună la miezul nopții« ca se se sfătuiesc, se sfătuiesc

cum se-și apere naționalitatea, și sunt nisce omeni coscii de a loră sântă datoră. Este der o minciună nerușinată ceea ce susține memoratul diaru că ei ar voi să aște ure între naționalități. Cei dela societatea »Szechényi« se aibă dreptul de a pune piedeci învățământului românesc prin încercări de a corupe chiar cu bani pe învățatorii noștri și noi se n'avem nici atata îndreptățire de a dice către cei rătăciți: ferii-vă de darurile celor ce voiesc să omore limba și simțul nostru românesc? — Ciudate gadini mai sunt și Ungurii din Sătmăru!

Cehii sciu se se folosesc bine de mijlocele ce le stau la dispozițiune, pentru ca se-și asigure dezvoltarea națională în Boemia și în Moravia; și de ore-ce Nemții se uită cu ochi răi la stăruințele lor, mișcarea cehoslavilor pentru înființarea de școle cu limba cehă a luat un caracter ostil față cu Nemții. Astfel chiar și într'un oraș nemțesc ca Reichenberg, Cehii au stăruit să se înființeze o școală cehică pentru copii lucrătorilor cehi dela fabricele de acolo. Mare conșternare între Nemți. Inteu școală cehică avea numai un caracter privat, der n'a trecut mult și Cehii cerură ca școală loră să fie susținută pe spesele comunei. Consiliul comunal din Reichenberg a respins cererea. Cehii protestară și se provocară la lege și astfel recursul comunei a fost respins de către consiliul școlar. alu Boemiei. Comuna a apelat la curtea administrativă imperială. Într'aceea școală cehă s'a sântit, cu care ocaziune s'au întâplat tot felul de demonstrațiuni atât din partea Cehilor, cât și din aceea a Nemților.

»Pall Mall Gazette« publicase acum câte-va zile 12 întrebări privitoare la starea de ați a flotei de război engleze. La aceste întrebări a răspuns o persoană competentă, dicend că Anglia în fața pericolului ce dela 1869 amenință totu mai mult pe Anglia, în loc să se mărescă flota, ea a micșorat-o, așa că ați nu se pote măsura nici cu Franția singură, deorece flota acesteia e superioară. Răspunsul acesta, care e basst pe date oficiale, a produs mare spaimă în Anglia, mai cu sémă în momentul de față, când ea pe lângă faptul că e cu totul izolată și părăsită de celelalte puteri europene, mai e incurcată și în Egipt. Cum stă acum flota engleză, un război franco-englez ar înghenunchea pe Anglia și i-ar lua stăpânirea ce o esercită acum asupra mărilor.

AUSTRIA ȘI SLAVII.

Discursul ce l'a ținut deunădi în Stanislau deputatul polon din Reichrathul austriac, Dzie-duszycycki, și pe care în parte mare l'am reproducut într'unul din numerile trecute ale foiei noastre, a fost comentat de diare în felurite chipuri. Unele părți ar fi fost chiar greșit reproduce, și acesta a îndemnat pe deputatul polon să adreseze către »Pester Lloyd« o scrisore, în care reproduce partea privitoare la tradițiunile jagelone tradusă chiar de densusul în nemțesce. Iată acea parte:

Austria a fost până acum o putere mare occidentală, în fond cosmopolită, der cu caracter german. Scopurile finale ale Austriei și aveau sediul în Germania și Italia. Evenimentele secolului din urmă au creat o unică Germană și Italiă. Austria nu mai pote juca acum un rol istoric în vestul Europei, trebuie să se retragă într'o viață liniștită provincială seu se-și caute viitorul în ost între poporele slave. Aci întâmpină aspirațiunile puternice Rusie slave. Austria nu e un stat exclusiv slav. Ca se potă face ceva, Austria trebuie să ofere poporelor slave ceea ce Rusia nu pote să dea: libertate, cultură, respect tradițiunilor naționale și convingerilor religiose. Decă Austria vrea să existe mai departe ca mare putere, trebuie se-și însușescă aceste tradițiuni jagelone. Atunci viitorul Austriei va întrece în mărire trecutul lui. Lucrurile stau astfel: Polonii trebuie se-și apere tradițiunile jagelone, decă nu vreu să peră. Austria trebuie să le primescă, ca se înflorască mai departe. Pentru noi așa der legătura cu Austria este absolut necesară, și foarte ușurel ar fi acelu

Polonă, care n'ar da Austriei toate mijloacele necesare pentru întărirea ei.

Deputatul polon spune apoi în scrisoare, că alegătorii săi l'au înțeles deplin și că în numele ideilor străbunilor săi: libertatea, egala îndreptățire, cultura și toleranța, Polonii au să rămână credincioși casei Austriei, care are ca devisa: *Justitia regnorum fundamentum*. Polonii n'au gânduri ascunse, nu se gândesc la război, ci vreau ca Austria să fie dreaptă cu popoarele ei căci statele drepte și libere sunt cele mai tari.

„Pester Lloyd“ face observarea, că deputatul Dzeduszycki a explicat cu totul altfel înaintea alegătorilor săi din Stanislau tradițiunile jagelone, și că în scrisoare și retrace cuvintele ce le-a spus, deși deputatul polon afirmă că a dat fidelă expresiunile sale privitoare la acele tradițiuni.

Insemnătatea întrevăderii dela Skiernevice.

Organul cancelarului rusesc apretiază însemnătatea întrevăderii celor trei împărați în modul următor:

... Deoarece cele trei guverne sunt însuflețite de aceeași dorință, adică de a trăi în bună și intimă înțelegere între ele și în relațiuni amicabile cu celelalte state ale Europei, politica a fost atinsă la întrevădere numai încâtă eră de lipsă de a constata concordia existentă între marginile actualului status quo, în locul acțiunii isolate care putea să creeze neînțelegeri, să pună principiul unirei, al împăcării și al mulțumirii. Toate cestiunile speciale, ce sunt se vor vedea în Europa vor fi tractate din acest punct de vedere de toate trei împărățiile. Ast-felul pacea se poate considera ca deplină garantată nu numai între cele trei împărății, ci și în cealaltă Europă, pentru că ori ce calculare ce s'ar basă pe cearta și neînțelegerea dintre acele împărății, precum și toate încercările inimicilor ordinii sociale vor face fiasco față cu această leală înțelegere rădăcinată pe amicitia personală dintre cei trei domnitori și pe părerile consunătoare ale guvernelor lor.

„Journal de Saint-Petersbourg“ adaugă, că îndată ce opiniunea publică va înțelege importanța acestui mare eveniment, se va simți satisfăcută și ușurată, ceea ce va influența în mod binefăcător asupra întregii situațiuni politice, economice și sociale a Europei. Indispozițiunea de care suferă azi, vine dela nesiguranța despre ceea ce se va întâmpla mâine. Acesta nu va pieri până ce nu va fi înlocuită de sentimentul încrederii în viitor. Și acesta încredere se va desvoltă, dice „J. de St. Petersburg“ din faptul că înțelegerea dintre puteri se bazează pe convicțiunea despre o practică concordare a intereselor. . . . .

Vom vedea!

REVISTĂ DIARISTICĂ.

„Națiunea“ de la 7 Septemvre ocupându-se de învățământul, dice că legea instrucțiunii publice este defectuoasă, și cu toate acestea ce a făcut guvernul ca să o coregă?

Pe dată ce un ministru, pătruns de necesitatea d'a da învățământului o direcțiune mai conformă cu progresele secolului în care trăim și cu trebuințele poporului nostru, a întreprins sarcina d'a îmbunătăți legea, sau proiectul său a rămas în arhivele parlamentului, sau el sigur a fost înlocuit.

Națiunea arată că funcțiunea de ministru încă trebuie să fie încăta stabilă, er ministru o persoană competentă; totu astfel și consiliul permanent de instrucțiune să nu fie supus capriciului ministrului numai astfel se pot face programe bune. Numitul diar și adaugă:

Trecându din capitală la districte, ce vedem? Dărilor de seamă ale consilierilor județene nu sunt mai îmbucurătoare. Pretutinden se constată că avem foarte puține localități de școli; că acelea ce posedăm nu răspund la scopul pentru care sunt făcute; că ne lipsesc învățătorii, și că aceia ce avem se ocupă în genere mai mult de interesele lor personale de cât de sarcina ce le este încredințată; că revizorii școlari, rău plătiți, sunt în neputință de a vizita școlile mai des și d'a face să se îmbunătățească starea lor; într'unu cuvânt că totă organizarea învățământului, ca și a celorlalte ramuri de administrațiune, este o ficțiune, sau mai românește spus, o curată spoială. Tocmai după 8 ani de putere guvernul începe a se gândi la reorganizarea învățământului rural, și a înțelege că într'unu stat unde toate puterile publice se exercită prin delegațiunea corpului electoral, și unde votul este recunoscut mai

tuturor cetățenilor, este de o necesitate absolută ca poporul să fie mai luminat, spre ași pute asercita, în cunoștință de cauză, drepturile ce i se conferă de instituțiunile noastre.

„România liberă“ se pronunță într'unu articol asupra politicii d-lui Brătianu, din care „Națiunea“ face următorul extras:

Pentru „Rom. Lib.“ d. Ionu Brătianu este omul care a avut simțul politic d'a pricepe curentul format în țară, curent care reclamă lucrarea de consolidare a Statului. Primul ministru — dice ea — pare a fi mulțumit cu progresul formelor politice dobândite și ar dori acum consolidarea fondului și ridicarea societății românești la nivelul vrednic de acele forme. De aceea îl și vedem devenind „conservator.“ După părerea „României Libere“, pierderile ce a suferit d. Ionu Brătianu nu sunt tocmai regretabile: Omenii cari l'au părăsit prețiau, poate, ceva în lupta de strade; „dér — adaugă ea — pierderea este cumpănită, și va fi cu multu prisos precumpănită, decât primul ministru va intra cu otărare de a lucra în școlă de stat pozitivă, pentru care fondul sănătos primază forma amăgitore.“

Ce a perdit d. I. Brătianu în lupta politică? — întreabă „Rom. Lib.“ Nu mai sunt cu densul câteva elemente turbulente, răspunde densul: l'au părăsit cei ce se închinau lui pentru chivernisela; l'ar mai pute părăsi încă mult din tagma acestora. Dar — întreabă mai departe numitul confrate — unde-i răul, când în număr și în valoare, aceste elemente sunt înlocuite cu prisos? Voindă apoi a arăta anume care sunt aceste elemente destinate a înlocui pe acele ce au părăsit pe d. prim-ministru, „România Liberă“ repetă ideile cari conduc pe redactorii săi, idei pe care densa le presupune cunoscute.

Ecă aceste idei, așa cum le expune autorul articolului:

În haosul partidelor și grupurilor noastre, fără temeiuri de principie, încheiate prin afecțiuni personale ori întovărășite prin urmărirea unui câștig, este nevoie de întemeierea unui partid care, primind formele politice dobândite, să lucreze la întărirea Statului, prin desvoltarea minților în raport cu multiplele trebuințe ale țării și prin organizarea forțelor productive.

Ne place a vedea pe d. Ionu Brătianu căutându a merge în această direcțiune, căci aci e adevărata mântuire. Și va fi ajuns scopul, când, lămurindu-se odată bine ideile, se vor chema la administrarea Statului factorii cei mai competenți, mai iubitori de muncă și deprinși cu cinstea.

În descompunerea morală în care confratele nostru găsește că se sbate societatea românească, în mare parte indiferentă și leneșă — după părerea sa — densul crede că o opintelă puternică în direcțiunea ce o dă e mai mult decât necesară, e singura punte de mântuire.

SCIRI MERUNTE.

Joi în 13 (25) Septemvre prințul de coronă Rudolf și princesa Stefania vor trece pela gara din Brașov spre Sinaia, unde sunt așteptați de Regele și Regina României. Părechea princiară de coronă călătorește în cel mai strict incognito.

În conferința miniștrilor comuni, ce se va ține în săptămâna acesta în Pesta, se va prezenta și unu elaborat pentru reînființarea Academiei Iosefine. Bugetul anual al Academiei va fi de 200,000 fl. și se va deschide la 1 Octomvre 1885.

Scirile cele mai noue din Jasea spun, că cu ocaziunea încăerării independenților cu starcevicianii au fost 2 morți și 14 în parte greu răniți, între cari și unu general.

La 18 Septemvre s'a judecat în Arad procesul de presă intentat de procurorul statului în contra diarului „Arad és Vidéke“, care fusese inculpat că a calumniat pe judecătorul cercului Bichiș. Jurații au achitat pe scriitorul articolului incriminat, condamnându pe procurorul statului să plătească cheltuelile de judecată. Se dice că verdictul a făcut mare senzațiune.

Grădina botanică din Viena s'a învațit de curând cu părți de plante din mormintele regilor egipteni, cu flori ce acum 3000 până la 4000 de ani au fost așezate pe cadavrele îmbalsamate ale regilor și altor demnitari. Dr. Schweinfurt a înmuiat florile în apă caldă și le-a lipit pe hârtia, isbutind a le reda forma și colora.

Dieta galițiană s'a ocupat în sesiunea acesta cu școlile evrești de copii mici. Societatea pentru învățatura poporului din Cracovia a cerut desființarea acestor cuiburi de fanatism și de ignoranță, cumplit, numite kedre. S'a luat deciziunea de a se interzice cât mai curând acele stabilimente cari contribuiesc puternic a îmbunătăți populațiunea evrească cu ideile cele mai greșite și inapoiate. Școlile cercetate de prunci se vor transforma în grădini de copii, celelalte în școli primare. Guvernatorul Galiției, d. de Taleski, a arătat că a suprimat deja de mai mulți ani mai multe sute de aceste focare de barbarie, astfel că numărul copiilor cari le frecventază și care se ridică în 1880 la 24.000 de copii a căzut deja la 14.000.

Medicii din România se vor întruni în curând într'unu congres în Bucuresci.

La 20 Septemvre st. n. dimineața între 5 și 6 ore a fost spânzurat în Viena anarchistul Kameroner, care fusese condamnat la moarte pentru comiterea mai multor omoruri și furturi.

În zilele trecute s'a făcut în Joigny, în Franța, o experiență foarte interesantă. Unu pluton din regimentul 6 de dragoni a trecut călări înnotu riul Yonne, într'unu loc unde era cam de 80 metri larg și 3 metri adânc. De dou ore s'a făcut încercarea, care a isbutit perfect.

Efectivul armatei engleze pe anul 1884/5 se compune din 197, 708 armată regulată, 39, 500, rezerva cl. I., 7, 750 rezerva cl. II. milițiile 141, 982, garda regală a armatei active 14, 404, voluntarii 149, 412, efectivul complet al armatei engleze e 650, 716 de omeni.

În clasele de jos din Italia meridională s'a incubat idea că cholera nu există, ci că guvernul a inventat acestu pretext pentru a masacră pe muncitori. Fiecare medic primește 20 de lei pentru un mort și o pensiu pe viață decât a omorât 100 de persoane, dice poporul. De aceea nimeni nu mai vrea să se cheme un medic, er medicii își vedu mereu viața amenințată. Preoții au primit dela arhiepiscop ordinul de a face totu pentru a aduce medic bolnavilor și pentru a-i îndemna să se ducă în spital. Nimeni nu-i ascultă, singurul efect a fost că și-au perdit or ce popularitate.

LIMBA ROMĂNEȘCA CULTIVATA.

Dante tradus în românește 1)

(Traducțiunea unui articol apărut în „Revista Lumii Latine“ din Iulie.)

III.

Ceea ce imputăm mai multu cuvintelor străine cari ne vin dela națiuni inferioare, este, cum am spus, că vorbele acestea nu sunt cunoscute în toate provinciile, sau că n'au pretutinden aceeași semnificație. Decă mântinem cuvintele acestea în limba cultivată, obligăm prin acesta chiar pe Români cari n'au așteptat să adopte expresiuni bulgărești și turcești. Astfel, în satele din sud de Bucuresci, se dice erratec în capitală, se dice pribeag, după bulgărește. A dreptu de cetate vorbe pribeag, ar fi a obliga pe Români cari dicu erratec, să admia unu neologism din bulgărește; pe când a espus vorba pribeag, ar să facem pe cei cari se serveau de densa, să adopte neologismul latin erratec.

Neologism pentru neologism, e de preferit să punem pe Bucurescenii să învețe vorba erratec, și să dăm afară pe bulgărescul pribeag, care n'are legătură cu nici o altă vorbă românească; pe când rădăcina erratec ne-a dat terminul retăcire, care e cunoscut de toți Români dela Dunăre.

Printre vorbele străine cu greu s'ar afla mai mult de una la sută, care să fie cunoscută de Români din toate provinciile și să aibă același sens pretutinden. Asemenea vorbe se cuvinesc să fie conservate în limba scrisă. Ecă trei exemple: sută, milă, trup.

Ca să putem da o idee despre frecvența vorbelor străine de cari se cuvinesc să se curețe limba românească cultivată, am făcut următorul mic recensământ:

Am aflat în discursul de recepțiune al unu academician originar din Bănat, 23 usuri de vorbe străine pentru 1031 usuri de vorbe (nu dicem 23 vorbe străine din 1031, ci 23 usuri de vorbe străine din 1031 usuri de vorbe); ceea ce dă o proporțiune de 22 la 1000. În răspunsul făcutu recipiendarului de către un academician originar din Moldova, am comptat 23 usuri de vorbe străine pentru 2035; ceea ce dă 21

1). Divina Comedia, Infernul, traducțiune de Maria P. Chițu, Craiova, 1883.

1000. In articolele de fonduri ale principalului ziar din București, amă află 92 usuri de vorbe străine pentru 2859 usuri de vorbe; un raport de 32 la 1000. In discursul foarte emoționat pronunțat la Adunare de către unul din capii partidului liberal, amă numărât 97 usuri de vorbe străine pentru 2416 usuri de vorbe; o proporțiune de 36 la 1000. In fine in discursul unui ministru amă putut comptă 93 usuri de vorbe străine pentru 3681 usuri de vorbe; un raport de 26 la 1000. In mediă, vorbele străine sunt dar usitate astăzi in proporțiunea de 28 la 1000.

Să aruncăm acum o ochire asupra autorilor celor din urmă 2 secole. In Cantemir (1673—1723), amă allat că proporțiunea eră de 137 la 1000; in Miron Costin, chronicar din alu XVII secolu, 89 la 1000; și in fine, in Urechia, chronicar care a precedat cu puțin ani pe Miron Costin amă allat o proporțiune de 95 la 1000.

După cum experiența seculară ne o spune, nu se navușese o limbă prin proiecte de dicționare, prin decretare de legi limbistice și literar, ci prin scriere de opere originalu său prin bune traducțiuni.

Unu stol de bun traducători s'au pus pe lucru după indemnul Academiei.

Inse se nu ne facem illusiuni până într'atât, câtu se nu recunoscem că publicul nostru puțin gustă din frumoșele traducțiuni. Mai multu se citesc romanțuri spalăcite, nesărate, traduse ca vei de om.

Acı ne aflăm. N'a fost mișcare măreț, n'a fost evoluțiune bine-făcătoare, n'a fost pasu decisiv, fie in politică, fie in stare socială, fie in literatură, de câtu atunci când femeia a pus și ea umărul, seu când a insufletit pe bărbatu până la entusiasmu.

Pe când unele dōmne din societatea inaltă vorbesc o romănescă stricată demnă de servitōrele ungu-rōice, o femeia cu inimă nobilă, — *coerr gentile*, cum ar dice Dante, — se pune pe lucru, și dāndu esemplul bărbăților, interpretă in frumoșă limbă romănescă sublima și neperitōrea poesiă a lui Dante.

Viitorul literaturii romănesce este asigurat. Dacă femeile romăne cu aspirațiuni nobile, urmāndu inaltul esemplu dat de Strălucita Nōstră Regină, se dedică literaturii, și întreprind cultura limbei, suntem siguri că dorința de a vorbi corect și cu eleganță va deveni generală. Vomă avē o limbă cultă romănescă, ēr nu unu *gergu* impestrițat cu vorbe cari sună rēu pentru urechia unui Latinu, vorbe imprumutate dela populațiunile vecine cu multu inferiōre Romānilor.

Citescă-se inceputul cāntului alu 3-lea in traducțiunea Dōmnei Maria P. Chițu :

„Prin mine se merge in durerōsa cetate; prin mine se merge in eterna durere; prin mine se merge la perduta ginte. Justiția mișcă pe inaltu-mi făcătoru, făcuto-mă divina putere, suprema înțelepciune și primul amor. Inainte de mine nu fură create, decât lucruri eterne, și eu eternu durez; lăsați ori-ce speranță, voi cari intrați.»

Cine pōte se nu recunoscă eleganța și frumoșea traducțiunii Dōmnei Maria P. Chițu ?

Ce îndelungă paciență, ce perseveranță de benedictiuni, ce zel și focu sacru cată să aibă o dōmnă, pentru ca să interpreteze pe Dante !

Cine încercă să traducă pe inaltul poetu, — *l'altissimo poeta*, — se lovesce la fiă-care pasu de necesitatea de a creă espresiuni cu totul noui; se vede foarte desu in imposibilitatea de a află o nuanță care să espri-me cugetarea poetului. Tōte dificultățile acestea esistu pentru cine traduce într'o limbă cultivată ca cea francesă. Dēr când e vorba de romănescă nōstră?... Și dōmna Chițu nu se descurajeză. Abia apărū primul volumu (internul), că deja la Craiova se tipăresce volumul II. Avem siguranța că dōmna Chițu va face scōală. Esemplul seu va fi urmat; dōmnele romăne vor citi și reciti elegantul volumu deja tipăritu.

Obedenaru.

In traducțiunea acēsta s'a făcutu usū de șese vorbe a cărōr origine e necunoscută, adică: mereu, bietu, scālămbăiatu, necurmatu, cutedare.

De 18 ori s'a făcutu usū de vorbele slavone: pre-capețu, îngrijire, sută (usitat de 9 ori), milă, trupū, citire (usitat de 4 ori), impestrițatū.

Totalul vorbelor fiindu de 2617, rezultă că proporțiunea vorbelor strene de cari s'a făcutu usū este abia 7 la 1000.]

(Romănul)

INVEȚAMENTUL IN ANGLIA.

In anii din urmă Anglia a oferit mijloce enorme pentru ridicarea culturii in clasele de jos și de mijlocu ale populațiunii.

In anul 1850 se aflau in Anglia 2613 scolii sub inspecțiunea statului; după 20 de ani crescū numărul scolilor la 8000 și in anul 1882 găsim 18,000 de scolii întreținute de stat, cu 4 $\frac{1}{2}$ milioane scolari. Pro-

gresul acesta se datorēză rēposatului prințu Albert, că a răspandit cultura in poporul englesu. din care încă in 1876 numai 19.2 procente nu putēu sē-si subscrie numele la căsătorii. Peste 2 milioane de scolari facu in fiecare an mai multe esamine. După rezultatul acestora apoi se socotesce și aptitudinea instructorilor și li se fixēză lefurile. In una și aceeași di la tōte scōlele poporale se trimittu de către o comisiune centrală, la care iau parte cele dintai autorități ale Angliei, cestiuni hotărītite formulate, și mai ușore și mai grele, pentru diferitele obiecte de invēțamētū și după felurile etății ale scolarilor. Acestia, fie-care inchisū singuru într'o cameră, are să trateze cestiunile ce li se dau într'o es-punere mai scurtă seu mai lungă. Din aceste răspunsuri autoritatea centrală își pōte formă o sigură părere despre progresul diferitelor scōle și e datore să arate greșelile instructorilor mai puțin versați in pedagogiă, să le dea sfaturi in sensul acesta și să le acorde gratificațiuni mai mari seu mai mici pentru zelul ce-si dau.

Scolarii au o deosebită plăcere să invețe, din causă că teoria merge paralel cu experimintele practice; ori ce cunoștință o punu in aplicare. Orbii și surdomuții chiar sunt instruiți într'unu modu escelentū.

La esposițiunea higienică din Londra, unde-ți pu-tēi face o clară idee despre întregu invēțamētul din Anglia, căci erau diferite secțiuni unde instructorii in fața visitorilor instruiau scolarii, s'a putut admiră și unu cor de 2000 de scolari, cari cāntau diferite cāntece întocmite parte pe două, parte pe patru voci. Tonurile mai adānci le dedēu negreșitū instructorii. Esecutarea era surprințōr de esactă.

Anglia și pe tērēmūl culturii merge pe o cale de totu practică. Ea urmăresce mereu mersul invēțamētului din diferite state, observă unde invēțamētul merge pe cale greșită și unde pe cale corectă, cercetēză causele progresării seu stagnării, așa că ea totdeuna scie unde zace reul și cum sē-lu inlătore, ca astfel să pro-grezeze invēțamētul.

Date statistice din Bulgaria.

Poporațiunea Bulgariei făcea la 1 Ianuarie 1884 3,007.919 locuitori, dintre cari sunt 69.94 procente ortodocși, 28.79 procente Mohamedani, 0.72 procente Jidovi, 0.55 procente de alte religii. După naționalitate sunt 67.01 procente Bulgari, 26.26 procente Turci, 2.44 procente Romani (numai?), 0.62 procente Tătari, 0.58 procente Greci, 0.19 procente armeni, 0.09 procente Serbo-Croaii, 0.06 procente Nemți, 0.06 procente Ruși, 0.12 procente Albanezi, Italiani, Unguri, Cehi și Francesi. Ce se atinge de comerciul cu Bulgaria din anul 1883, Austro-Ungaria a importat in valōre de 14,136,711 lire turcesce, apoi vine Anglia cu 9 milioane, Turcia cu 5.2 milioane, România cu 3 milioane, Franca cu 2.1 milioane, Italia cu 1.6 milioane, Rusia cu 1.2 milioane și Rumelia orientală cu 1.1 milioane. Valorile esporturilor din Bulgaria: in Turcia facu 8.6 milioane, in România 8,3 milioane, in Rumelia orientală 5.2 milioane, in Franca 4.5 milioane, in Anglia 3.9 milioane și in Austro-Ungaria 2.4 milioane.

Din datele acestea statistice se vede limpede și apriatū, că comerciul austro-ungar astăzi predominē in Bulgaria seu că pentru Austro-Ungaria Bulgaria este acelu stat din peninsula balcanică, unde își pōte des-face mărfurile sale fără de a se teme, că o va întrece vr'unu statu europēnu. Din aceste cifre atāt de elocinte se vede, că Austro-Ungaria economicēse predomină tērēmūl in Bulgaria.

DIVERSE.

Darwin despre murire. — »Kosmos« publică o scrisōre a lui Darwin, datat din 1850, care merită să fie cunoscută in cercuri mai largi. Scrisōrea eră adresatā către Panchin, unu profesor din Kiew, și eră unu răspuns la o broșură a lui Panchin, care susține că omul își pōte lungi viața, ba se pōte face chiar și nemuritor, decă își va accomodă organismul câtu se pōte mai multu condițiunilor vieții. Argumentarea culminează in tesa, că nimenea nu pōte află o astfel de causă materială seu lege, care ar reduce viața omului la unu timpu atāt de scurtu, pentru că o atare causă seu lege nu esistă; durata vieții este strinsū legatā cu perfecționarea organismului, și totdeuna impreună cu acēsta a inaintatū, și omul pe calea acēsta nu se pōte oprı, ci cu timpul cu desăvirșire trebe să delătoreze mōrtea, acēstă forte neplăcută întâmplare. Darwin răspunde la acestea prin următōrea scrisōre: »Domnulu meu! Eu cred că neindoelnicū nimenea nu pōte dovedi, că mōrtea e neincungiabilă; dar dovețile acestei ipotese sunt de o putere absolutu convingetōre, căci tōte ființele viețitōre argumentēză in favorul ei. Eu la nici unu casu nu țin de totu corectū, ca organismele de o ordine mai inaltă să trăiască mai multu, decât cele de o ordine mai inferiōră. Elefanți, papagalii, corbi, brōs-

cele țestoșe și unii pesci trăiescū timpu mai îndelungatū decât omul. Tōtă desvoltarea mai departe depinde dela aceea, că generațiunile urmēză într'unu șir lungu una după alta, ceea-ce condiționează existența morții; mie decı mi se pare forte neverosimilū, că omul va încetă cândva de-a urmă legea generală a desvoltării, ceea-ce neapēratu s'ar întâmplă, decă ar deveni nemuritoru. In aceste șire se cuprinde totu ce potu dice in privința acēsta. Primiți etc. Charles Darwin.»

O reformătoare de haine. — Se scrie din Montreal dela 18 l. tr: Acum câteva zile veni dela Londra dōmna E. M. King, o luptătōre forte înfocată, pentru ca femeile să pōte pantaloni (nădragi) și secretarā onorarā a »societății pentru îmbrăcăminte rațională a femeilor.« Ea călătorește spre a câștigă adeptu pentru acēsta. Acēstă damă, care este de 52 de ani și are mai mulți copii, are de cugetu să călătorească in tōtă Canada și prin Statele Unite americane, spre a face propagandă pentru ideile sale reformătōre in privința îmbrăcămintei femeilor. Ea umblă cu pantaloni din aceeași materiă, din care este făcută și rochia ce atērnă peste pantaloni. Fustele le declară densa ca piedecă a mișcării libere și desvoltării puternice. Mai inainte lucră pentru reforma hainelor Dōmna King impreună cu Lady Haberton, dar se despărți de ea, care eră prea sficioasă și nu putē nicidecum să se decidă de a întrebuiță cuvētul »pantalon« pentru noua îmbrăcăminte cum voia d-na King, ci dicea totu numai »fustă împărțită.« Astfel se despărțiră amēndou reformătōrele și Dōmna King ne mai fiindu împedcată de scrupulele colegei sale își face ilusiunile cele mai cutezătōre, că femeile generațiunii viitōre vor purtă rochii numai până la genunchi, așa că se voru putē vedē bine pantalonii, după ce se voru fi datu până atunci ochii cu portul pantalonilor. Făcându-se pantalonii bine va câștigă nu numai sănătatea și comoditatea, ci și frumoșea damelor prin acēst costumu. Pe când trecea d-na King peste mare din Anglia ținu damelor de pe corabiă prelegeri despre costumul celu nou, ba densa se și arătă îmbrăcată in acelu costumu in pantaloni, dēră spune singurā că atāt privitōrele, câtu și ascultătōrele vedēndu-o mai multu s'au crucitū decâtu au aplaudatō.

Bibliografiă.

»Transilvania«, fōia Asociațiunei Transilvane, dela 1—15 Septemvre 1884 are următōrul sumar: Discursul cu care s'au deschis ședințele generalei adunări ordinari a XXIII-a in Orēstia. — Raportul comitetului Asociațiunei, despre activitatea sa in timpul dela adunarea generală din Deșiu, adecă dela 1 Septemvre 1883 până la 31 Decemvre n. 1883. — Proceșe verbale ale comitetului Asociațiunei ținute in 4 Iulie, 7, 8 August și 3 Septemvre, cum și ale adunării generale din 17 și 18 August 1884.

»Familia« Nr. 37 dela 9 Septemvre 1884 conține: »La mōră«, poesiă de Ar. Densușanu. »Logofētul Baptiste Veleli«, episod istoric din secl. XVII de V. A. Urechia. »La mormētul soției mele«, poesiă de Ionu Gențu. »Făclia«, novelă din popor, de Teoharu Alexi. »Doine și hore din Ardēlu« de I. Dologa. »Serata Societăței Junimea in Rădăuși« de Maria Petrescu. »Representațiune teatrală in Făgărașu« de I. Romanu. »Bună dimineța«, ilustrațiune, de I. H. »Societatea pentru fondū de teatru romănu.« »Literatură și arte.« »Teatru și musică.« »Ce e nou?« »Moda.« »Higiena« de Dr. C. »Posta redacțiunei.« »Călinarul septămănei.«

»Biserica și Școlă« din Arad cuprinde in Nr. 37 dela 9 Septemvre 1884: »La inceputul anului scolaric.« »Să studiām poporul« de Popa. »Gramatica limbei maghiare de I. Goldișu, o dare de sēmă de Dr. Pipoșu. »Biografia generalului Davila.« »Diverse.« »Concursu.« »Candela«, ziaru bisericesc-literar in Cernăuți, cuprinde in Nr. 9 dela 1 Septemvre 1884: »Facultatea teologică« din Cernăuți și cele l'alte scōle teol. ort. res. Index Zolkieviensis. »Starea bisericei Greciei« sub domnia Turcilor și in timpul revoluțiunii până la venirea lui Capo d'Istria. »Grigoriu Dvoeslova« i sv. liturgia Preș-deosviașteniixa Darova. »Caticesele« celui între sânti părintelui nostru Cirilū, Archiepiscopul Ierusalimului. »Cuvēntare funebrelă«, rostită in Stupca de păr. C. Morariu. »Predică« pentru Dumineca XIV. după Rusalii. »Poycenie« va dena vsemirnago Bosdvjenja cestnago i șivotvoriashtogo creșta Gospodnia. »Cronică.«

»Fōia scolarică«, organu pedagogic, literar și sciențific in Blașiu, are Nr. 18 dela 15 Septemvre 1884 următōrul sumar: »Constituțiunea Romanilor antic.« »Insușirile lui Dumneșeu.« »Din invēțamētul intuitiv.« »Cultivarea hemeiului.« »Lucrul in lunile de tōmnă in grădina de pomi.«

Editor: Iacobu Mureșianu.

Redactor responsabil: Dr. Aurel Mureșianu.

Cursul la bursa de Viena
din 22 Septembrie st. n. 1884.

Rentă de aur ungară 6%	122.85
Rentă de aur 4%	93.—
Rentă de hârtie 5%	88.85
Imprumutul căilor ferate ungare	142.30
Amortisarea datoriei căilor ferate de ostiu ung. (1-ma emisiune)	95.80
Amortisarea datoriei căilor ferate de ostiu ung. (2-a emisiune)	—
Amortisarea datoriei căilor ferate de ostiu ung. (3-a emisiune)	102.20
Bonuri rurale ungare	100.70
Bonuri cu cl. de sorogre	100.50
Bonuri rurale Banat-Ti-mișu	100.25
Bonuri cu cl. de sortare	100.25
Bonuri rurale transilvane	100.40

Bonuri croato-slavone	100.—
Despăgubire p. dijma de vin ungar	98.90
Imprumutul cu premiu ung.	114.40
Losurile pentru regularea Tisei și Segedinului	115.75
Renta de hârtie austriacă	80.80
Renta de arg. austr.	81.90
Renta de aur austr.	104.60
Losurile din 1860	134.75
Acțiunile băncel austro-ungare	850.—
Act. băncel de credit ung.	294.65
Act. băncel de credit austr.	294.65
Argintul — Galbin împărătesc	5.77
Napoleon-d'ori	9.67 1/2
Mărci 100 imp. germ.	59.65
Londra 10 Livres sterlinge	121.65

Bursa de București.

Cota oficială dela 8 Septembrie st. v. 1884.

Renta română (5%)	Cump. 93	vënd. 94
Renta rom. amort. (5%)	92 1/2	93 1/2
convert. (6%)	96 1/4	97 1/4
Impr. oraș. Buc. (20 l.)	32 1/2	33
Credit fonc. rural (7%)	102	103
" " (5%)	90 1/2	91
" " urban (7%)	101	102
" " (6%)	97	98
" " (5%)	86 1/4	87 1/2
Banca națională a României	1400	1407
Ac. de asig. Dacia-Rom.	360	367
" " Națională	242	246
Aur	6.—	5.75
Bancnote austriace contra aur	2.07	2.09

Cursul pieței Brașov
din 23 Septembrie st. n. 1884.

Bancnote românesce	Cump. 9.10	Vënd. 9.12
Argint românesc	9.—	9.05
Napoleon-d'ori	9.64	9.68
Lire turcesce	10.90	10.94
Imperiali	9.87	9.90
Galbeni	5.64	5.68
Scrisurile fonc. »Albina«	100.50	101.50
Discontul	7—10 %	pe an.

Numere singuratiche din „Gazeta Transilvaniei“ se pot cumpăra în tutungeria lui Gross (în casa prefecturii.)

 Acei domni abonați ai noștri, cari au plătit prețului abonamentului pe jumătate de an și se vor încheia pe un an, înainte de 1-a Aprilie a. c., sunt rugați a ne trimite diferența prețului urcată dela 1 Aprilie c., care pentru Austro-Ungaria face 2 fl., ér pentru România 8 lei.

ADMINISTRAȚIA „GAZ. TRANS.“

Tarifa anunțurilor și inserțiunilor

în „Gazeta Transilvaniei.“

Anunțuri în pag. a IV linia de 30 litere garmond fl.—cr. 6

Pentru inserțiuni și reclame pag. a III linia à . „ — „ 10

Pentru repetiri se acordă următoarele rabate:

Pentru repetiri de 3—4 ori	10%
" " " 5—8 "	15%
" " " 9—11 "	20%
" " " 12—15 "	30%
" " " 16—20 "	40%

Dela 20 de repetiri în sus 50%

Pentru anunțuri ce se publică pe mai multe luni se fac învoiri și reduceri și peste cele însemnate mai sus.

Brașov 1/13 Mai 1884.

LICITAȚIUNE!

Mobilele din rămasul fericitului d. protopop Iosif Barac se vor vinde în licitațiune publică

în ziua de 25 (13) Septembrie a. c.

în casele parohiale de sub Nr. 1338 în Prund cu bani gata.

Brașov în 21 (9) Septembrie 1884.

Casse de Wertheim

ce resistă pe deplin în contra focului și nici nu se pot sparge, din cele mai renumite fabrici de casse

L. FLEISCHER,

oferă pe prețuri convenabile în cele mai favorabile condițiuni și în toate mărimile.

Iustinian M. Grama,
depositarul fabricii în Brașov.

3—20

SCĂPARE

de chinurile bătăturilor sale (ochi de găină), poate dobândi fiecare în câteva zile c'unu mod care nu face durere, garantându-se succesul cel mai sigur, numai prin **keralynul** farmacistului **Schneid** din farmacia St. George, Wien I. Wimmergasse 33. Prețul unui 1/2 flacon 60 cr., un flacon întreg 1 fl., prin poștă cu 10 cr. mai mult.

Spre a căpeta acestu veritabil și cu efect leac, se se ceră espresu **keralynul** dela farmacistul **Schneid** și se se ferescă fiecare de imitațiuni și anunțuri laudăroșe unor asemenea mijloce.

2—3

Concursu.

Pentru ocuparea postului de alu doilea învățator la scola confesională gr. cat. din Feldru, Vicariatul Rodnei, pe temeiul concludului senatului scolastic din 14 Septembrie a. c. se escrie concursu.

Beneficiile împreunate cu acestu postu sunt următoarele: 200 fl. din fondul scolei confesionale gr. cat. a Feldrului.

Doritorii de a ocupa acestu postu de alu doilea învățator au să-și susternă suplicele lor la subscrisul senatului până în 4 Octombrie a. c. st. n. la care se se alature cartea de botezu, testimoniu preparandial și testimoniu de cualificațiune, — ér suplicele întrate mai târziu se voru retrimite.

Dela Senatul Scolei gr. cat. Feldru în 16 Sept. 1884.

președintele
Gregoriu Mureșianu.

notarul
Ioane Cosma,
învățătoru.

Spre
plăcută
atențiune

Numai pentru
scurtu timpu
in Brașov

Marea Menageria Batti

de lângă Pôrta Vâmii.

Deschisă în fiecare zi dela 8 ore dimineața până sera la 10 ore.

Menageria conține: o mare colecțiune a rasselor celor mai diferite de fiere răpitoare precum: lei africani (esemplare frumoșe), tigrii, pantere, leopardi, iaguaru, hyene vergate, cafenii și terteate, urși americani și rusesce, lupi de gheață, lupi rusesce și siberici, porci sudamericani, Tapir, autilope, gazelle și pelicanu, precum și diferite soiuri de șerpi, maimuțe, păseri și cămile.

Pe fiecare zi două mari reprezentațiuni și adevă: cea d'entăiu d. a. la 4 ore, a doua la 8 ore.

Hrănirea animalelor se face după fiere reprezentațiă.

Prețurile locurilor: Locul întâiu 20 cr. Locul alu doilea 10 cr. Soldații fără grad și copiii mai mici de 10 ani plătescu pe locul I. jumătate, pe locul alu doilea 5 cr. Detailuri în afșuri.

Onor. publicu e rugatu cu totă stima a ne cerceta.

J. Batti.